

1989

þÿ œ ¹ Ç ± ® » " µ » » ì Â : . ã ä ¬ ã . ä ç å

Katsaros, Vasilis

<http://hdl.handle.net/11728/7678>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΤΟ ΠΑΡΑΜΙΛΗΤΟ

περιοδικό Τέχνης

3

ΜΙΧΑΗΛ ΨΕΛΛΟΣ: [Η στάση του Βάρδα Σκληρού]. Εισαγωγή και μετάφραση: Βασίλης Κατσάρος. ❀

ΔΥΟ ΟΔΟΠΟΡΙΚΑ: [ΠΑΠΑΔΗΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ]: Τό πρώτο ταξέδι μου είνε 'Αθήνας. 'Επιμέλεια: Γιώργος Γκολομπιάς. ❀ 'Από Καλλέπολη, Κιάλι. 'Αφήγηση: Σταύρος Χαρινιάς. 'Επιμέλεια: Γιάννης Λεγκάκης - Γιάννης Πατσώνης. ❀

ΘΑΝΑΣΗΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ: Τό καταφύγιο στίς πλούσιες νύχτες. Σε συμπαθώ μέ τό θήτα στίς βόρειες λέξεις. Τί γυρνάει ο Εδρωπαίος στίς μουσικές νύχτες τής Κίνας. ❀ Γ.Σ.: Γλυκιά Καβύλη. ❀ ΑΝΩΝΥΜΟΥ: Ο βαριεστημένος από τή ζωή άνθρωπος. ❀ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΡΙΩΤΗΣ: Σφαίρα μηχανή. ❀ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ: Τρεΐς μήνες καιρό. ❀ ΤΑΚΗΣ ΕΡΜΕΙΔΗΣ: Τό χωματένιο δωμάτιο. ❀ Περί τών βασιανιστηρίων του Μεσαίωνα. ❀ Περί τών κατασκόπων. ❀

Σχέδια: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΣΩΝΗΣ. ❀ Ζωγραφική: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΚΑΤΡΑΚΑΖΟΥ. ❀ Φωτογραφίες: ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΟΛΟΜΠΙΑΣ, ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΟΥΤΡΑΣ. ❀ Φωτογραφικό άρχείο: ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΟΛΟΜΠΙΑΣ. ❀ Κοσμήματα: ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΟΥ.

ΑΝΟΙΞΗ - ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1989

[Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΒΑΡΔΑ ΣΚΛΗΡΟΥ]

Εισαγωγή και μετάφραση: Βασίλης Κατσαρός

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἄνοδος τοῦ Βασιλείου Β' τὸ 976 στὸν αὐτοκρατορικό θρόνο τοῦ Βυζαντίου συμπύπτει μὲ τὴν ἀρχὴ δύο μεγάλων ἐξεγέρσεων ἀπὸ ἐκπροσώπους τῆς τάξης τῶν «δυνατῶν», τοῦ Βάρδα Φωκᾶ καὶ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ. Ὁ Σκληρὸς κινεῖται ὑποπτα προσπαθώντας νὰ παρεμπίσει τὸν νέο αὐτοκράτορα, κι ὅταν οἱ προθέσεις του γίνονται ἀντιληπτές ἢ ἀντίδραση ἐκδηλώνεται μὲ μιὰ δυσμενὴ μετάθεσή του «ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ». Ἡ λύση θεωρεῖται προσβλητικὴ καὶ ὁ Σκληρὸς προτιμᾷ νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τοὺς Ἀραβες, ν' ἀρπάξει τοὺς φόρους τῆς Μ. Ἀσίας καὶ νὰ ἀνακηρυχθεῖ αὐτοκράτορας στὴν Καππαδοκία. Οἱ διπλωματικὲς προσπάθειες τῆς Κωνσταντινούπολης ἀλλὰ καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἐπιχείρηση τοῦ Πέτρου Φωκᾶ ἐναντίον του καταλήγουν σὲ ἀποτυχία: ὁ Πέτρος Φωκᾶς σκοτώνεται στὴ μάχη κοντὰ στὴν Λυκανδὸ τῆς Καππαδοκίας καὶ ὁ δρόμος γιὰ τὸν Βάρδα Σκληρὸ παρεμένει ἀνοιχτός πρὸς τὴν πρωτεύουσα.

Στὴν Κωνσταντινούπολη ἀνακαλεῖται ὁ ἐξόριστος Βάρδας Φωκᾶς γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν ἐπαναστάτη. Ὁ Σκληρὸς ὅμως νικᾷ τὸν Φωκᾶ στὴ μάχη τοῦ Ἄμοριου (978) κι ἐκεῖνος καταφεύγει στὸν ἡγεμόνα τῆς Ἰβηρίας Δαβίδ, γιὰ νὰ ἐπανεμφανιστεῖ ἀνανεωμένος τὸ 979. Τότε ὁ Σκληρὸς προσχωρεῖ στὸν σουλτάνο τῆς Βαγδάτης καὶ παραμένει ἐφτά χρόνια στὴν αὐλὴ του. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Φωκᾶς, ὡς γενικός ἀρχηγὸς τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ στὴ Μ. Ἀσία, σκέφτεται νὰ καταλάβει τὸν θρόνο τοῦ Βυζαντίου, πού ἀνήκε παλιὰ στὴν οἰκογένεια τῶν Φωκάδων. Ὁ Σκληρὸς, ἐπωφελοῦμενος ἀπὸ τὴν ταραχὴ πού προξένησε ὁ Βούλγαρος ἡγεμόνας Σαμουήλ μὲ τὴν εἰσβολή του στὸ δυτικὸ μέτωπο καὶ ἐξασφαλίζοντας τὰ νῶτα του ἀπὸ τοὺς Ἀραβες, αὐτοανακηρύσσεται τὸ 987 αὐτοκράτορας· τὸ ἴδιο κάνει λίγο ἀργότερα καὶ ὁ Φωκᾶς, μὲ τὴν ὑποστήριξη τῆς οἰκογένειας τῶν Μαλεΐνων. Οἱ δύο ἐπαναστάτες ἔρχονται σὲ συνεννόηση. Ὁ Φωκᾶς ὅμως συλλαμβάνει τὸν Σκληρὸ καὶ τὸν φυλακίζει, ἐνῶ ταυτόχρονα προχωρεῖ γιὰ τὴν Πόλη. Τότε ὁ Βασίλειος Β' καλεῖ τὸν Ρῶσο ἡγεμόνα Βλαδίμηρο γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει, κι ἔτσι δυναμωμένος συγκρούεται μὲ τὸν στρατὸ τοῦ γενναίου Βάρδα Φωκᾶ, πού, ἐνῶ ἡ μάχη ἔγερνε πρὸς τὸ μέρος του, πέφτει ξαφνικὰ νεκρὸς ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ ἀποκεφαλίζεται. Ὁ ἕνας ἐπαναστάτης φεύγει ἀπὸ τὴ μέση. Ὁ Βάρδας Σκληρὸς, γλιστρώντας ἀπὸ τὸν θάνατο, ἀνασυντάσσει τίς δυνάμεις του καὶ ἀπειλεῖ (κα-

λοκα(ρι 989) νά ξαναχτυπήσει τόν αὐτοκράτορα. Τώρα ὅμως τά πράγματα ἄλλαξαν· ὁ Ἰδιος εἶναι γερασμένος πιά κι αἰσθάνεται νά μήν μπορεῖ ν' ἀνταπεξέλθει σέ ἀποφασιστικό ἀγώνα κατά τοῦ αὐτοκράτορα. Ὁ Βασίλειος Β' τόν καλεῖ νά ἔρθει στήν Κωνσταντινούπολη καί νά συμφιλιωθοῦν. Αὐτό τό περιστατικό τῆς συνάντησής τους παρακολουθοῦμε στό παρκατώ ἀπόσπασμα ἀπό τή «Χρονογραφία» τοῦ Μιχαήλ Ψελλοῦ.

Ὁ Μιχαήλ Ψελλός (1018-1078), γεννημένος στήν Πόλη, παρακολουθεῖ τά πρώτα του γράμματα στή γειτονική μονή «τά Ναρσοῦ», μέ τήν παρότρυνση καί τή φροντίδα τῆς μητέρας του. Στά δεκάξι του χρόνια ἀναγκάζεται νά ἐγκαταλείψει τίς σπουδές του γιά νά ἐργαστεῖ, γιά πρώτη φορά μακριά ἀπό τήν Πόλη, στήν ὁποία ἐπιστρέφει μετὰ τόν ἀπρόσμενο θάνατο τῆς ἀδελφῆς του. Ἐδῶ θά μείνει γιά πολύ, συνεχίζοντας ἀνώτερες σπουδές κοντά σέ περίφημους δασκάλους τῆς ἐποχῆς καί φτάνοντας ὡς τά ἄδυνα τῆς φιλοσοφικῆς γνώσης. Ἀφοῦ ἐργαστεῖ γιά λίγο ὡς δικηγόρος, μπαίνει στήν ὑπηρεσία τοῦ κράτους καί διορίζεται δικαστής στή Θράκη. Εἶναι σχετικά πολύ νέος (25 χρονῶν), ὅταν ἐπιστρέφει στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου σιγά-σιγά ἀνεβαίνει στά ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς. Ἡ φήμη του ὡς διδασκάλου καί ἡ εὐρύτατη μόρφωσή του, πού τοῦ προσδίδουν τόν τίτλο τοῦ «ὑπάτου τῶν φιλοσόφων», ἐπηρεάζουν τόν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Θ' Μονομάχο στό νά τοῦ ἀναθέσει τή διεύθυνση τοῦ Σχολείου τῆς Φιλοσοφίας, πού λειτουργεῖ παράλληλα μέ τό Διδασκαλεῖον τῶν Νόμων, μέ διευθυντή τόν Ἰωάννη Σιφιλίνο. Γιά κάποια στιγμή (1054), ὁ Ψελλός φαίνεται διατεθειμένος νά ἐγκαταλείψει τή δημόσια ζωή, ἀναχωρώντας γιά τόν Ὀλυμπο τῆς Βιθυνίας, ἀλλά ἡ μοναχική ζωή δέν τόν ἐλκύει. Ἐπιστρέφει στήν Πόλη, ὅπου θά παραμείνει ὡς τό τέλος του κοντά στό παλάτι, μέ ἔκδηλη τήν προσπάθειά του νά ἔχει τόν πρῶτο λόγο στή διακυβέρνηση. Μέ τόν παραγκωνισμό του στά τέλη τῆς βασιλείας τοῦ μαθητῆ τοῦ αὐτοκράτορα Μιχαήλ Ζ' τοῦ Παρραπινάκη, ἐγκαταλείπεται καί ἀπό τή σωματική ἀντοχή του. Πεθαίνει τήν ἀνοιξη τοῦ 1078.

Τό συγγραφικό ἔργο τοῦ Ψελλοῦ ἀγκαλιάζει ἓνα ἀπέραντο θεματολόγιο, πού ἀναδεικνύει τήν πολυμέρειά του. Ἀπό τό σύνολο τοῦ ἔργου του ξεχωρίζει ἡ «Χρονογραφία», πού μέ τήν ἀντικειμενική ἀλλά καί τήν ὑποκειμενική διάσταση τῶν μερῶν τῆς προδίδει τήν προσωπικότητα καί τόν χαρακτήρα τοῦ συγγραφέα. Ὁ Ψελλός μεταχειρίζεται τήν τέχνη τοῦ ἐξπρεσιονιστῆ ζωγράφου γιά ν' ἀπεικονίσει τούς χαρακτήρες τῶν δρώντων προσώπων. Ἐστιάζει τήν προσοχή τοῦ ἀναγνώστη στή λεπτομέρεια, ἀλλά καί τόν ἀπομακρύνει παράλληλα γιά νά δεῖ τήν εὐρύτερη σύνθεση. Ἡ ἔνταση καί ἡ νευρώδης δύναμη τοῦ λόγου βοηθοῦν στή διεύθυνση καί τόν φωτισμό τῶν λεπτότερων μορφῶν τοῦ ψυχοσκόπου τῶν ἡρώων. Αὐτά τά προτερήματα τοῦ ὕφους προβάλλουν τήν κινητικότητα τῆς γραφῆς μέσα στήν ἀέναη ρευστότητα τῶν πράξεων. Κάτω ἀπό τίς εἰκόνες καί τίς φράσεις κρύβεται ὁ παλμός τοῦ ἀνθρώπινου πάθους, πού προσδίδει στό ἔργο διαχρονικότητα.

Στή μετάφραση (ἡ πρώτη στή νεοελληνική γλώσσα) τοῦ κομματιοῦ πού ἀκολουθεῖ, καταβλήθηκε προσπάθεια νά ἀποδοθεῖ ἡ ἔνταση καί ἡ ταραχή τῶν γεγονότων, ἔτσι ὅπως στοιχίζονται κάτω ἀπό τίς φράσεις καί τίς λέξεις, μ' ἓναν ρυθμό πού ὑπακούει στό μέτρο καί τίς συμβάσεις τοῦ βυζαντινοῦ παραδομένου «ἐγκατάσχευου» λόγου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΒΑΡΔΑ ΣΚΛΗΡΟΥ: *G. Schlumberger, Ἡ βυζαντινὴ ἐποποιία κατά τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος, μέρος Β': Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου νεανικά ἔτη 976-989 (μτφρ. Σ.Ι. Βουτυρά), Ἀθήναι 1905, σ. 24-143, 239-287, 380-411. Τοῦ ἴδιου, Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος (μτφρ. Ι. Λαμπρίδου), Ἀθήναι 1905, σ. 23-46. Βλ. ἐπίσης τὰ ἐγχειρίδια βυζαντινῆς ἱστορίας: Α.Α. Vasiliev, μτφρ. Δημοσθ.*

Σαβράμη, Ἀθήνα 1953, σ. 431. Μ. Λεφτοέγκο, μτφρ. Γιανή Ν. Βιστάκη, [ἐκδ. Γερ. Ἀναγνωστίδη], Ἀθήνα χ.χ., σ. 240-243. Κων. Ι. Ἀμάντου, τόμ. Β', Ἀθήναι 1977, σ. 148-151. Ι.Ε. Καραγιαννοπούλου, τόμ. Β', Θεσσαλονίκη 1976, σ. 426-437. Διον. Α. Ζακωθηνού, Ἀθήναι 1977, σ. 367-373. G. Ostrogorsky, μτφρ. Γω. Παναγόπουλου, τόμ. Β', Ἀθήναι 1979, σ. 180-183. Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge, μτφρ. Ντ. Σαούλ, τόμ. Α', Ἀθήναι 1979, σ. 146-150. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τόμ. Η', Ἀθήναι 1979, σ. 104-108. Αἰκ. Χριστοφιλοπούλου, τόμ. Β', Ἀθήναι 1988, σ. 152-157. Τηλ. Λουγγή, Ἀθήνα 1989, σ. 227-228.

II. ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΧΑΗΛ ΨΕΛΛΟ: Ε. Κριμαῖ, Ὁ Μιχαὴλ Ψελλός, ἀνάτυπο ἀπὸ τὰ «Βυζαντινά» 4, Θεσσαλονίκη 1972, σ. 55-128 (ἑλλην. ἔκδοση ἄρθρου στὴν *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Suppl. XI, στ. 1124-1182). Εὔδ. Θ. Τσολάκη, Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ καὶ χρονολογοὶ 11ου καὶ 12ου αἰώνα (Γραμματολογικά - Ἀνθολογία κειμένων), Θεσσαλονίκη 1984, σ. 7-27, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ πρόσφατη βιβλιογραφία. Βλ. ἀκόμη Paul Gautier, *Deux manuscrits Pselliens: Le Parisinus graecus 1182 et le Laurentianus graecus 57-40*, *Revue des Études Byzantines* 44 (1986) 45-110. Τοῦ ἴδιου, *Quelques Lettres de Psellos inédites ou déjà éditées*, ὁ.π., σ. 111-197.

III. «ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ»: Κριτικὴ ἔκδοση Ε. Renauld, *Chronographie ou Histoire d'un siècle de Byzance* (976-1077), τ. I, Paris 1926, τ. II, Paris 1928 (ἀνάτυπος Paris 1967). Γιὰ τὴ μελέτη τῆς γλώσσας τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ βασικά εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Ε. Renauld, *Étude de la langue et du style de Michel Psellos*, Paris 1920, καὶ *Lexique choisi de Psellos. Contribution à la lexicographie byzantine*, Paris 1920. Τὸ κείμενο ποῦ δημοσιεύεται ἐδῶ εἶναι τῆς ἔκδοσης Ε. Renauld, τόμ. I, σ. 15-17.

ΚΕΙΜΕΝΟ

XXV. Οὐ τοίνυν θέρους ἀρξαμένη ἡ τυραννὶς εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὀπώρας κατέληξεν, οὐδὲ κύκλος εἰς ἐνιαύσιος τὴν ἐπιβουλήν περιέγραφεν, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσι τοῦτ' διεκυμαίνετο τὸ κακόν· οἱ γὰρ ἅπαξ ὑποστρώσαντες ἑαυτοὺς τῷ Σκληρῷ καὶ συμπληρώσαντες ἐκεῖνῳ τὴν φάλαγγα, οὐκ ἔτι διπλοῖς ἐμερίσθησαν λογισμοῖς, οὐδὲ πρὸς τὸν βασιλέα τούτων οὐδεὶς λαθῶν ἀπηυτομόλησεν· οὕτως αὐτοὺς εἰς ἀμετάθετον γνώμην συνήρμωσεν ὁ Σκληρὸς, εὐνοίαις τε ὑπαγόμενος καὶ εὐεργεσίαις δουλούμενος, καὶ συμβιβάζων ἀλλήλοις, ἀπὸ τῆς αὐτῆς τε τούτοις σιτούμενος καὶ κοινῷ μετέχων κρατῆρος, ἐξ ὀνόματός τε καλῶν ἕκαστον καὶ δι' εὐφήμου γλώττης ποιούμενος.

XXVI. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πάσης ἐπ' αὐτὸν ἤπτετο σκέφews τε καὶ πράξεως, ὃ δὲ ῥᾶστα πάντα διέλυε, στρατηγικῶς ταῖς ἐκείνου βουλαῖς τε καὶ γνώμαις ἀντιπράττων

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

XXV. Καὶ τὸ κακὸ πού κίνησε στὸ ἔμπα τοῦ καλοκαιριοῦ δὲν ἔσβησε ὡς τὸν καιρὸ πού οἱ καρποὶ ὠριμάζουν, μήτε ὁ γύρος μιᾶς χρονιάς δὲν ἔφτασε νά κλείσει τὴν πληγὴ, μὰ χρόνια καὶ χρόνια ἐτούτῃ ἡ συμφορὰ σερνόταν.

Γιατὶ ἐκεῖνοι πού ἔστερξαν ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ μέρος τοῦ Σκληροῦ καὶ γέμισαν τὸ σμάρι τῶν ἀντρῶν του, οὔτε πού διασπάστηκαν ποτέ ἀπὸ ἄλλη σκέψη, μήτε κανεὶς τους πέρασε κρυφά στοῦ βασιλιᾶ τὸ στρατολδί.

Ἔτσι ὁ Σκληρὸς τοὺς ἔσμιξε κάτω ἀπὸ μι' ἀκλόνητη βουλή, σκληρώνοντάς τους μὲ τὸν λόγον τὸν καλὸ καὶ τὰ καλὰ του τὰ ἔργα, μονιάζοντάς τους, τρώγοντας μαζὶ φωμί κι ἀλάτι, πίνοντας ἀπὸ τὸ ἴδιο κύπελλο, φωνάζοντας μὲ τ' ὄνομά του τὸν καθένα καὶ πλάθοντας γλυκιές κουβέντες.

XXVI. Ὁ βασιλιάς λοιπὸν εἶχε στραμμένη ἐναντία του κάθε ἔγνοια του καὶ πράξη. Ὅμως ἐκεῖνος διέλυε πανεύκολα τὰ πάντα, μὲ τὸ ν' ἀντισοφίζεται καὶ ν' ἀντιδρᾷ

καὶ ἀντιμηχανώμενος· καὶ ἐπειδὴ πάσαι ἀνάλωτον τοῦτον εἶδε λαβαῖς ὁ Βασιλεῖος, πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλκει σπείσασθαι τε πείθουσαν καὶ ἀπαλλαγῆναι πραγμάτων, τὰ πρῶτα μετὰ γε τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἔχοντα. Ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα οὐκ εὐμένως τοῖς πράγμασιν ἄγαν ὠμίλησεν, ἔπειτα πολλοὺς ἐλίξας καθ' ἑαυτὸν λογισμοὺς καὶ τοῖς προλαβοῦσι τὰ ἐνεστῶτα συγκρίνας, καὶ τὰ μέλλοντα πρὸς ταῦτα εἰκάσας, πρὸς ἑαυτὸν τε ἀπιδῶν, τῷ γήρᾳ καταπονούμενον, πείθεται τοῖς πεπρεσβευμένοις, καὶ τὸ στρατόπεδον ἅπαν συλλήπτορας εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς πρεσβείας συνειληφῶς σπένδεται Βασιλείῳ ἐπὶ τούτοις, ὥστε τὸ μὲν στέφος τῆς κεφαλῆς ἀποθέσθαι καὶ ἐπισήμου μεθέσθαι χρώματος, εὐθύς δὲ μετ' ἐκεῖνον ἐστάναι, καὶ τοὺς τε λοχαγωγοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τῆς τυραννίδος αὐτῷ ἔκοινωνησαν τὰς αὐτὰς ἔχειν ἀρχὰς καὶ τῶν αὐτῶν μέχρι παντὸς ἀπολαύειν ἀξιομάτων, ὧν αὐτὸς τούτους ἤξιωσε, καὶ μήτε κτήσεων ἐστερηθῆσθαι ὧν τε εἶχον καὶ ὧν παρ' αὐτοῦ προσεληφῆσθαι, μήτε τινῶν ἄλλων τῶν προσκεκληρωμένων αὐτοῖς ἀπεστερηθῆσθαι.

XXVII. Ἐπὶ τούτοις ἄμφω συνεληλυθέτην, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐξεληλύθει τῆς Πόλεως ἔν τινι τῶν λαμπροτάτων χωρίων ὑποδεξόμενός τε τὸν ἄνδρα καὶ τὰς σπονδὰς ποιησόμενος· ὁ μὲν οὖν ὑπὸ βασιλικῆ καθήστο σκηνῇ, | τὸν δὲ Σκληρὸν πόρρωθεν εἰσηγόν οἱ δορυφοροῦντες ἅμα καὶ εἰς ὀμιλίαν τοῦ βασιλέως προσάγοντες, οὐχ ἰππότην, ἀλλὰ βιάδην μετακομίζοντες· ὁ δὲ, ἅτε δὴ εὐμεγέθης, ἤδη δὲ καὶ γεγηρακῶς, προσήει

στά μηχανεύματα καὶ τίς κρυφῆς του σκέψεις.

Κι ὁ βασιλιάς*, ἀφοῦ εἶδε πῶς αὐτὸς ἦταν ἀσύλληπτος μὲ κάθε δοκανάρι, μαντατοφόρους ἔστειλε σ' ἐκεῖνον γιὰ νά τόν πείσουν νά μονιάσει· τίς βλέψεις του ν' ἀφήσει κατὰ μέρος, τὸ πρῶτο ἀξίωμα κρατώντας ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἴδιο.

Ἐκεῖνος ὅμως στήν ἀρχὴν τὰ ἴβλεπε ὅλα αὐτὰ μὲ περισσὴ ἐπιφύλαξη, ὕστερα, στριφογυρίζοντας στό νοῦ τόσους καὶ τόσους λογισμοὺς, ζυγίζοντας τὰ ὅσα διάβηκαν μ' ἐτούτα ἴδῶ τὰ τωρινὰ καὶ ξεδιακρίνοντας μέσ' ἀπ' αὐτὰ καὶ τὰ μελλούμενα, λογιάζοντας καὶ τὸ δικό του τὸ τομάρι, τὸ ταλαιπωρημένο ἀπ' τὰ γεράματα, στέργει στά ὅσα μῆνυσαν οἱ ἀπεσταλμένοι, βάζοντας ὅλου τοῦ στρατοῦ τῇ γνώμῃ σύμφωνη στό πῶς ν' ἀποδεχτοῦν τοὺς ὅρους τῆς πρεσβείας. Φιλιώνει μὲ τὸν βασιλιά* μ' αὐτούς τοὺς ὅρους: νά βγάλει ἀπ' τὸ κεφάλι του τὸ στέμμα· ν' ἀλλάξει καὶ τὸ ἐπίσημο <τὸ πορφύρενο> χρῶμα καὶ νά κρατεῖ τὸ πρῶτο ἀξίωμα, ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἴδιο· νά παραμείνουν στά ἴδια πόστα καὶ τ' ἀξιώματά τους ὡς τὸ τέλος νά κρατήσουν, τόσο οἱ μπροστάρηδες τῶν λόχων ὅσο κι οἱ ἄλλοι πού μνηθήθηκαν στή στάση, ἀξιώματα πού ὁ ἴδιος τοὺς τ' ἀπένειμε, κι οὔτε νά στερηθοῦν τὰ χτήματά τους, κι αὐτὰ πού εἶχαν κι ὅσα ὁ ἴδιος τοὺς τὰ δῶρισε, οὔτε ν' ἀποκοποῦν ἀπ' ὅ,τι ἄλλο ἔτυχε νά ἔχουν.

XXVII. Μ' αὐτούς τοὺς ὅρους συμφιλιωθῆκαν μεταξύ τους. Κι ὁ βασιλιάς βγήκε ἀπ' τὴν Πόλην, σ' ἕνα ξέφωτο, γιὰ νά καλοδεχτεῖ τὸν ἄντρα καὶ νά σφραγίσει τὴν εἰρήνην. Καθότανε λοιπὸν στὸν ἴσκιό τῆς βασιλικῆς σκηνῆς καὶ τὸν Σκληρὸ ἀπὸ μακριὰ ἀνάγγειλαν οἱ ἀκόλουθοι, πεζο — ὄχι καβάλα — φέρνοντάς τον τὸν βασιλιά γιὰ ν' ἀνταμῶσει.

Κι αὐτὸς, ὡς ἦταν μεγαλόσωμος καὶ

* Στὸ κείμενο ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα.

χειραγωγούμενος εκατέρωθεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πόρρωθεν τὸν ἄνδρα ἰδὼν, τοῖς ἀγχοῦ ἐφεστῶσι τοῦτο δὴ τὸ δημῶδες καὶ κοινὸν ἀνεφθέγγετο· «Ἴδου ὃν ἐδεδόκειν, οὗτος χειραγωγούμενος ἰκέτης μου πρόσσειν». Ὁ μὲν οὖν Σκληρός, εἴτε σπουδάσας, εἴτε ἄλλως καταφρονήσας, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τοῦ κράτους ἀπέθετο, οὐ μέντοιγε καὶ τοὺς πόδας τοῦ φοινικοβαφοῦς πεδιλίου ἐγύμνωσεν, ἀλλ' ὥσπερ μέρος τῆς τυραννίδος ἑαυτῷ ἐπαφεῖς προσήει τῷ βασιλεῖ· ὁ δέ γε Βασίλειος, καὶ πόρρωθεν ἰδὼν, ἐδυσχέρανε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔβυσε, μὴ ἂν ἄλλως τοῦτον ἐθέλων ἰδεῖν, εἰ μὴ πάντῃ ἰδιωτεύσοι τῷ σχήματι· αὐτοῦ γοῦν που πρὸς τῆ τοῦ βασιλέως σκηνῆ ἀπελιττεται καὶ τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὁ Σκληρός, καὶ οὕτως ὑπέδου τὴν στέγην.

XXVIII. Καὶ ὁ βασιλεὺς εὐθύς ἐξανέστη ἰδὼν· καὶ ἐφιλησάτην ἄμφω ἀλλήλω, εἶτα δὴ καὶ διαλόγων πρὸς ἀλλήλους ἠψάσθη, ὁ μὲν τῆς τυραννίδος ἀπολογούμενος, καὶ αἰτίας τιθεὶς δι' ἃς ἐβουλεύσατό τε τὴν ἀποστασίαν καὶ ἔδρασε· ὁ δὲ ὁμαλῶς τὴν ἀπολογίαν δεχόμενος, καὶ ἐς δαιμονίαν τύχην ἀναφέρων τὸ πεπραγμένον. Ὡς δὲ καὶ κοινῶς μετεῖχον κρατῆρος, ὁ βασιλεὺς τὴν δεδομένην κύλικα τῷ Σκληρῷ τοῖς οἰκείοις προσαγαγὼν χεῖλεσι καὶ πῶν ὅσον δὴ μέτριον, αὐθὺς ἀντιδίδωσι τῷ ἀνδρὶ, ὑποφίας ἀπάγων καὶ τὸ τῶν σπονδῶν παραδεικνύς ὄσιον. Εἶτα δὴ καὶ οἶον στρατηγικὸν ἄνδρα ἠρωτᾷ περὶ τοῦ κράτους καὶ ὅπως ἂν αὐτῷ ἀστασίαστος ἢ ἀρχὴ τηρηθῆι· ὁ δὲ ἄρα οὐ στρατηγικὴν βουλήν, ἀλλὰ πανούργον

πολυγερασμένος, ἔφτανε <σάν νά τόν φέρναν σηκωτό>, ἀπὸ τῆς δυὸ μεριῆς κρατῶντας τοῦ τὰ χέρια. Κι ὁ βασιλιάς, μόλις ἀγνάντεφε τόν ἄντρα, φέλλισε σ' ὅσους στέκονταν στό πλάι αὐτό πού λέει ὁ λαός κι εἶναι πασίγνωστο:

Νά ἐτοῦτον πού εἶχα φοβηθεῖ,
αὐτός μέ πλησιάζει ἰκέτης,
ἐνῶ ἀπ' τὰ χέρια τόν βαστοῦν!

Ὁ Σκληρός λοιπόν, εἴτε γιατί τό δούλεψε καλὰ στό νοῦ του, εἴτε γιατί ἀλλιῶς τό καταφρόνησε, τ' ἄλλα αὐτοκρατορικά σύμβολα τὰ ἔβγαλε, φοροῦσε ὅμως στά πόδια του τὰ πορφυρά ὑποδήματα καί, σά νά κρατοῦσε ἀκόμα ἓνα κομμάτι ἀντάρτη μέσα του, ὄλο καί ζύγωνε στόν βασιλιά. Ἐκεῖνος* βέβαια καί πού τόν εἶδε ἀπό μακριά τοῦ κακοφάνη κι ἔκλεισε τὰ μάτια, μὴ θέλοντας νά τόν κοιτάξει ἀλλιῶτικα, παρά μονάχα στήν ἐμφάνιση τοῦ ἀπλοῦ, πέρα γιά πέρα, ἰδιώτη. Κάπου λοιπόν ἐκεῖ κοντά στήν τέντα τῆ βασιλικῆ ἔβγαλε καί τὰ κόκκινα ὑποδήματά του ὁ Σκληρός, κι ἔτσι, <ἓνας ταπεινωμένος πιά>, ὅπως ὁ ἥλιος ἔδουσε κάτω ἀπ' τὴν τέντα.

XXVIII. Κι ὁ βασιλιάς τινάχτηκε μόλις τόν εἶδε. Καί σταυροφιληθήκαν μεταξύ τους, κι ὕστερα μάλιστα τό ἔριξαν κι οἱ δυὸ στό φιλοκούβεντο: ὁ ἓνας γιά τὴν ἐξέγερση ν' ἀπολογεῖται καὶ ν' ἀραδιάζει τίς αἰτίες πού γι' αὐτές συνέλαβε στό νοῦ κι ἔβαλε μπρός τὴν ἀνταρσία· ὁ ἄλλος ν' ἀκούει ἀτάραχα τὰ λόγια τοῦ μετανιωμοῦ καί ν' ἀποδίδει τὰ ὅσα ἔγιναν στή συντυχία τῆς μοίρας. Καί μόλις ἔκατσαν νά πιοῦν ἀπὸ κοινὸ κρατῆρα, ὁ βασιλιάς τό κύπελλο πού ἔδωσαν στόν Σκληρὸ ἀφοῦ ἔφερε στά χεῖλη, κι ἀφοῦ ἤπιε μόνο μιὰ σταλιά, πάραυτα τό γύρισε στόν ἄντρα, τίς ὑποφίες του διώχνοντας καί δειχνοντάς του τῶν σπονδῶν τὴν ἱερὴ ὑπόστασι.

Ἵστερα πιά — κι ὡς ἄνθρωπο μέ τέτοια

* Στό κείμενο ἀναφέρεται τό ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα.

είσηγείται γνώμην, καθαιρεῖν μὲν τὰς ὑπε-
ρόγκους ἀρχάς, καὶ μηδένα τῶν ἐν στρα-
τείαις ἔαν πολλῶν εὐπορεῖν, κατατρύχειν τε
ἀδίκους εἰσπράξεσιν, ἵνα τοῖς ἑαυτῶν ἀσχο-
λοῖντο οἴκοις, γυναῖκά τε εἰς τὰ βασίλεια μὴ
εἰσαγαγεῖν, καὶ μηδενὶ πρόχειρον εἶναι, μή-
τε τῶν ἐν φυγῇ βουλευμάτων πολλοὺς ἔχειν
εἰδήμονας.

πεῖρα στά στρατηγικά — τὸν ρώτησε γιὰ τὰ
κοινὰ καὶ μὲ ποιὸν τρόπο τὸ κράτος θά κρα-
τιότανε μακριὰ ἀπὸ ἐξεγέρσεις. Αὐτὸς λοι-
πὸν δὲν τοῦ ἴδωσε στρατηγικὴν ὁρμήνια,
παρὰ γνώμη πολυφερνῆ: νὰ καταργήσῃ
ἀπὸ τῆ μιὰ τῖς μεγαλεξουσίες, κι οὔτ' ἕναν
ἀπ' τοὺς στρατηγούς ν' ἀφήσῃ — ἀπὸ τῆν
ἄλλη — πλούσιος νὰ γενεῖ ἀπὸ τῖς ἐκστρα-
τεῖες, ἀλλὰ νὰ τοὺς βυζαίνει ἀδιάκοπα μ' ἔ-
κτακτες εἰσφορές, γιὰ ν' ἀσχολοῦνται μὲ τὰ
σπίτια τους· γυναῖκα στό παλάτι του ἄς μὴ
μπεῖ καὶ στίς βασιλικές του ὑποθέσεις, καὶ
κανενὸς μὴ γίνεῖ τοῦ χεριοῦ του, μήτε νὰ
φανερῶναι σέ πολλοὺς τῖς μύχιες τῆς ψυχῆς
του σκέψεις.

